

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KARAR VERMEDE ÖZSAYGISININ VE KARAR VERME STİLLERİNİN ÜST BİLİŞE VE ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜĞE GÖRE İNCELENMESİ

Fulya YÜKSEL-ŞAHİN¹
Harun ERTURAL²

1 Prof. Dr. Fulya YÜKSEL-ŞAHİN, Yıldız Teknik Üniversitesi, fusahin@yildiz.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3454-2142>

2 Uzm. Harun ERTURAL, Ahmet Vefikpaşa Ortaokulu, harunertural.pd@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1111-5247>

Yüksel-Şahin, Fulya ve Harun Ertural. "Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygının ve Karar Verme Stillerinin Üst Bilişe ve Öğrenilmiş Güçlülüğe Göre İncelenmesi". ulakbilge, 48 (2020 Nisan): s. 490-504. doi: 10.7816/ulakbilge-08-48-01

ÖZ

Araştırma, üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygısının ve karar verme stillerinin üst bilişe, öğrenilmiş güçlülüğe ve cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemeye yönelik olarak yapılmış olan betimsel ve nedensel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu 467 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Verilerin çözümlenmesinde MANOVA Wilks Lambda(λ) Testi, Pillai's Trace Testi, t-testi ve Diskriminant Analiz Testinden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, işlevsel üst bilişe ve yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin kendine güvenli karar verme düzeyi yüksek çıkmıştır. İşlevsel üst bilişe ve yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin kaçınan karar, panik karar ve erteleyici karar verme stili düzeyleri, işlevsel olmayan üst bilişe ve düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinkinden anlamlı olarak düşük çıkmıştır. Kadın üniversite öğrencilerinin panik karar verme stili düzeyinin yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular, ilgili alan yazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üst Biliş, Öğrenilmiş Güçlülük, Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme Stilleri, Üniversite Öğrencileri

Makale Bilgisi

Geliş: 5 Ocak 2020

Düzeltilme: 3 Şubat 2020

Kabul: 15 Şubat 2020

Giriş

Bireyler, yaşamlarında sürekli olarak karar verme durumlarıyla karşı karşıya gelirler. Doğru kararları verdiklerinde problemlerini çözerler, istedikleri hedeflere ulaşırlar, (Philips, Paziienza ve Ferrin, 1984; Marco ve diğ. 2003; Nezu, Nezu ve D' Zurilla, 2007) ve çoğunlukla mutlu olurlar. Yanlış kararların verildiğinin düşünülmesi ise beraberinde mutsuzluğu getirebilir. Bu nedenle, karar verme konusu birey için önemli bir konudur. Karar verme, bir gereksinimi karşılamak amacıyla hedeflerin belirlenmesi, gerekli bilgilerin toplanması, bu bilgilerin değerlendirilip alternatif seçeneklerin oluşturulması (Güçray, 2001) ve alternatif seçeneklerden en uygun olanının seçilmesidir (Alver, 2011; Avşaroğlu, 2007; Byrnes, 2002; Dülger, 2009; Eldeleklioğlu, 1996; Kuzgun, 1992; Philips, Paziienza ve Ferrin, 1984; Sağır, 2006; Tatlıoğlu, 2010). Bireylerdeki karar verme yeteneği kararın verildiği andaki bilişsel becerilerin gelişim düzeyine, seçenekleri değerlendirme gücüne, kararın verildiği alanlardaki güncel bilginin geçerliliğini ve zenginliğine dayanır (Kuzgun, 2014; Mann, Harmoni ve Power, 1989).

Karar verme süreci, bireylerin karar verme stillerine göre şekillenir. Karar verme durumunda bireylerin, genel olarak izledikleri yollar, sorunlarına yaklaşım tarzları karar verme stilleri olarak adlandırılır (Avşaroğlu, 2007; Kuzgun, 2014; Nas, 2006). Alanyazında çeşitli karar verme stilleri tanımlanmakla birlikte bu araştırmada incelenen karar verme stilleri; dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stilleri şeklindedir (Mann ve diğ. 1998; Akt: Deniz, 2004). Dikkatli karar verme stiline sahip olan kişiler, karar verirken öncelikle bilgiye özenli bir biçimde ulaşırlar. Araştırma ve değerlendirme yaparlar. Alternatifleri dikkatli bir şekilde inceledikten sonra karar alırlar. Kaçınan karar verme stiline sahip olan kişiler ise karar verme davranışından kaçınırlar. Kararlarını başkalarına bırakarak, sorumluluğu bir başkasına devrederek karar vermekten kurtulmaya çalışırlar. Erteleyici karar verme stiline sahip olan bireyler, kararlarını sürekli olarak erteleme eğilimindedirler. Kararlarını son ana kadar ertelerler. Panik karar verme stiline sahip olan bireyler ise karar vermeleri gerektiğinde, duyguları ve sezgileriyle karar verirler. Bir an önce karar vermeleri gerektiğini düşünürler. Yeterince düşünmeden, acele bir şekilde çözüme ulaşma eğilimine girerler (Deniz, 2004; Nacar, 2019; Ölçüm, 2015). Karar vermede özsaygı ise bireylerin kendilerine güven duymaları ve özgür olmaları olarak açıklanmaktadır (Avşaroğlu ve Üre, 2007). Karar vermede özsaygısı yüksek olan bireyler, yaşamın getirdiği problemlerle başedebileceklerine inanırlar; kararlarına güvenirlir; karar verme becerileriyle ilgili olumlu ve gerçekçi bir yaklaşım içerisindedirler. Bütün bunlar karar verme sürecini olumlu yönde etkilerler. Karar vermede özsaygısı düşük olan bireyler ise başkalarının kendileriyle ilgili karar, istek ve önerilerine göre davranırlar; hata yapmaktan korkarlar; kararlarına güvenmezler. Bütün bunlar karar verme sürecini olumsuz yönde etkilerler. (Atsan, 2017; Gül ve Çağlayan, 2017).

Karar verme durumundaki kişilerin karar verirken izledikleri yollar; diğer bir deyişle karar verme stilleri stresten etkilenebilir. Çünkü, karar verme durumunda yaşanan stres, karar verme davranışını doğrudan etkiler. Yoğun stres, hatalı kararlara yol açar. Stresin orta düzeyde olması ise dikkatli ve ihtiyatlı bir karara yol açar (Güçray, 2001). Strese yol açan durumları her zaman ortadan kaldırmak mümkün olmasa da stresle başa çıkmak mümkündür (Rosenbaum, 1993). Stresle başa çıkmada önemli özelliklerden birisi de öğrenilmiş güçlülüktür (Türesin, 2012). "Öğrenilmiş güçlülük", "öğrenilmiş çaresizliğin" karşıtıdır (Özkan ve Yıldız, 2015). Öğrenilmiş güçlülük, bireyin amacına ilişkin davranmasını engelleyen düşünce, duygu v.b. öğeleri denetim altına almasını mümkün kılan becerilerdir (Rosenbaum, 1983, 1990; Akt: Güloğlu ve Aydın, 2007). Rosenbaum (1989), öğrenilmiş güçlülüğün, dört öz düzenleme becerisini içerdiğini belirtmiştir. Bunlar; duygusal ve fizyolojik problemlerle başa çıkabilmek amacıyla bilişlerin ve öz yönergelerin kullanılması; problem çözme stratejilerinin (planlama, problemi tanımlama, alternatifleri değerlendirme, sonuçları öngörme gibi) uygulanması; anlık hazzı erteleyebilme yeteneği; ve bireyin içsel olaylarını, duygularını ve bilişlerini kendi kendine düzenleyebileceğine olan genel inancıdır. Bireylerin bütün bu etkinlikleri sağlıklı yapabilmeleri için, bilişsel süreçlerinin normal ve sağlıklı bir şekilde işlemesi gerekir. Kişinin kendi bilişsel süreçleriyle ilgili bilgi sahibi olarak bu süreçleri kontrol edebilmesi çok önemlidir. Bu durum, üstbiliş kavramı ile açıklanmaktadır.

Üstbiliş, bilişsel süreçleri (öğrenme, dikkat, hafıza, algı, kavrama, akıl yürütme vb.) izlemekte ve düzenlemektedir (Karakelle, 2012). Üst biliş, bireyin kendi bilişsel süreçlerini fark etmesini, izlemesini, denetlemesini ve düzenlemesini sağlayan işlemlerdir (Yüksel-Şahin, 2019; Tosun ve Irak, 2008; Gönüllü, 2010). Üstbilişin temelinde bireyin kendisinin ve öğrenme yollarının farkında olma, bilinçli davranma, kendini düzenleme ve kontrol etme, kendini değerlendirme, planlama ve öğrenmeyi izleme gibi kavramlar vardır (Duman, 2013). Üstbiliş zihnin önemli yönleriyle karmaşık bir şekilde bağlantılıdır. Bu nedenle, çoğu zaman insanların en gelişmiş bilişsel kapasitelerinden biri olarak kabul edilir (Beran ve diğ., 2010; Sáiz-Manzanares ve Montero-García, 2015). Üstbiliş işlevsiz düşünmeyi kapsayan düşünmenin durdurulması, devam ettirilmesi ve değiştirilmesinde rol oynar (Wells, 2009; Fisher, Wells, 2009). Üstbiliş bilişsel süreçlerle ilgili bilgileri ve bunların denetimini içerdiği için problem çözme ve karar verme sırasında bireyin

bilişsel süreçlerini düzenleme işlevine sahiptir (Schoenfeld, 2016). Birey, üstbiliş bilgisi sayesinde algı, dikkat, tekrar, kodlama ve geri getirme gibi bilişsel süreçleri denetleyerek yönlendirir (Altun, 2011). Üstbiliş olarak adlandırılan bu yetenek, bazen "düşünmeyi düşünmek" olarak tanımlanır, ancak aynı zamanda diğer, daha temel "birinci dereceden" bilişsel süreçlerin izlenmesi anlamına da gelir (Flavell, 1979). Dolayısıyla üstbiliş algı, dikkat aktivasyonu gibi birinci dereceden bir sürecin sonuçlarını alan ve bir karar için bu birinci dereceden sürecin ürünlerini kullanan zihinsel bir süreçtir (Proust, 2007). Bu sayede bireyler bir sorunu çözmek için, benzer görevlerin çözümündeki kişisel deneyimlerini ve bu konuyla ilgili üstbilişsel bilgilerini gözden geçirerek karar verirler (Sáiz-Manzanares ve Montero-García, 2015).

Alan yazında, karar verme stilleri ile ilgili yapılmış olan çeşitli araştırmalarda da, karar verme stillerinin etkili problem çözme (Philips, Paziienza ve Ferrin, 1984), anne-baba tutumları (Eldeleklioğlu, 1996), algılanan sosyal destek (Güçray, 1998; Kaşık, 2009), kültürel farklılıklar (Radford ve diğ., 1991; Mann ve diğ., 1998), baskın ben durumları (Deniz, 2004), stresle başa çıkma, yaşam doyumu (Deniz, 2006), öğrencilerin okudukları sınıf düzeyi (Avşaroğlu, 2007), benlik saygısı (Sarı, 2007), öz değerlendirme (Di Fabio, Palazzeschi, 2012), öğrenilmiş güçlülükle (Tatar ve diğ., 2017) ilişkili olduğu bulunmuştur.

Alanyazına bakıldığında, üst biliş ve öğrenilmiş güçlülük ile karar vermede özsaygı ve karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi ya da etkiyi inceleyen araştırmalara rastlanılamamıştır. Bu açıdan bakıldığında, yapılmış olan bu araştırmanın alanyazına bir ölçüde de olsa katkı getirebileceği düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle bu araştırmada üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı ve karar verme stillerinin, üst biliş, öğrenilmiş güçlülük ve cinsiyete göre incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırma, betimsel ve nedensel bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi (n=188), Mühendislik Fakültesi (n=156) ve Sanat ve Tasarım Fakültesinde (n=123) öğrenim gören 278 kadın, 189 erkek olmak üzere toplamda 467 üniversite öğrencisi oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada gerekli verileri elde etmek için, "Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II", "Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği", "Üst-biliş Ölçeği-30" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II (MKVÖ I-II)

Ölçek, karar vermede özsaygı ve karar verme stillerini ölçmek için, Mann ve ark.(1998) tarafından geliştirilmiştir. Kültürümüze uyarlama çalışması Deniz (2004) tarafından yapılmıştır. Ölçek, 27 maddelik olup; iki bölümü (karar vermede öz saygı ile karar verme stilleri: dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik) vardır. Ölçeğin kapsam geçerliliği uzman görüşüne başvurulmuş ve gerçekleştirilmiştir. Benzer ölçekler geçerliğini Kuzgun (1992), tarafından geliştirilen Karar Stratejileri Ölçeği ile yapılmış; MKVÖ I-II ile KSÖ arasında .01 ve .05 düzeylerinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ölçek güvenilirliği için yapılmış olan test tekrar test değerleri, karar vermede öz saygı için .85; kaçınan karar verme stili için .87; panik karar verme stili için .84; erteleyici karar verme stili için .68; dikkatli karar verme stili için .83'dür (Deniz, 2004).

Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği

Ölçek, bireylerin stresle başa çıkma da bilişsel stratejileri ne düzeyde kullandığını ölçmek amacıyla Rosenbaum (1980) tarafından geliştirilmiş; uyarlama çalışması Siva (1991) tarafından yapılmıştır. Ölçek 36 maddelik beşli likert tipidir. Yüksek puanlar öz denetleme becerilerinin yüksekliğini göstermektedir. Ölçeğin yapı geçerliğini saptamak için uygulanan Temel Bileşenler Analizi sonucunda, 11 faktörün ilk 6'sı toplam varyansın %74.2'sini açıklamaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri .79'dur.

Üst-Biliş Ölçeği-30

Ölçek, üst bilişsel inanç, yargı ve süreçleri belirlemek amacıyla Wells ve Cartwright-Hatton (2004) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlamasını Tosun ve Irak (2008) yapmıştır. Ölçek 30 maddeli 4'lü likert tipindedir. Ölçek puanının yükselmesi işlevsel olmayan tarzda üstbilişsel faaliyetin arttığını göstermektedir. Ölçeğin geçerlik çalışması için yapılan temel bileşenler analizi sonucunda 5 faktörün, toplam varyansın %52.44'ünü açıkladığı

bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar-test güvenilirlik katsayılarının .40 ile .94, alt ölçeklerin .70 ile .85 arasında değiştiği belirlenmiştir (Tosun ve Irak, 2008).

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgiler Formu araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Formda katılımcıların cinsiyetine ilişkin soru bulunmaktadır.

İşlem

Araştırmada, veri toplama araçlarından olan "Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II", "Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği", "Üst-biliş Ölçeği-30'u kullanabilmek için ilgili ölçekleri uyarlayan kişilerden e-posta yoluyla izinler alınmıştır. Ölçek izinleri ilgili kişilerden alındıktan sonra, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden "araştırma izni" alınmıştır. Öğrencilerin derslerinin olduğu zamanlarda, dersi veren öğretim üyesinden izin alınarak, derslerin başlangıcında ya da bitişinde ilgili ölçekler uygulanmıştır. Ölçekler uygulanmadan önce araştırmanın amacı ve veri toplama araçları hakkında öğrenciler bilgilendirilmiş ve katılımcılardan Bilgilendirilmiş Onay Formu ile onayları alınmış ve araştırmaya gönüllü olarak katılımları sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygısı ve karar verme stilleri, üst biliş, öğrenilmiş güçlülüğe ve cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için varyans-kovaryans eşitliği sağlandığı durumlarda MANOVA Wilks Lambda (λ) Testinden; varyans-kovaryans eşitliğinin sağlanmadığı durumlarda ise MANOVA Pillai's Trace Testinden yararlanılmıştır (Büyüköztürk, 2002). Ayrıca araştırmada, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini gösteren etki büyüklüğü (η^2 /eta kare) de incelenmiştir. Farklılığın nereden kaynaklandığını belirleyebilmek için t-testi ve Diskriminant (Ayrııcı) Analiz Testi kullanılmıştır. MANOVA Analizinde, bağımlı değişkenler arasındaki korelasyonlar da hesaba katıldığı için MANOVA Testi ve ANOVA Testi sonuçları birbirinden farklılık gösterebilmektedir (Şen, 2018). Cinsiyete göre MANOVA Testi ile ANOVA Testi farklı çıktığı için, Diskriminant (Ayrııcı) Analizi Testi yapılmıştır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2016). Anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Problemin çözümü için öncelikle "Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II" nden edinilen puanların normal dağılıma sahip olup olmadığını belirlemek için, puanların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılmıştır. Çarpıklık (Skewness) katsayılarına bakıldığında, Karar Vermede Özsaygı-Kendine Güven için .99; Karar Verme Stilleri Ölçeği'nin alt boyutları olan Dikkatli Karar Verme Stili için 1.27, Kaçınan Karar Verme Stili .62, Panik Karar Verme Stili için .29, Erteleyici Karar Verme Stili için .39'dur. Basıklık (Kurtosis) katsayılarına bakıldığında, Karar Vermede Özsaygı-Kendine Güven için 1.08; Karar Verme Stilleri Ölçeği'nin alt boyutları olan Dikkatli Karar Verme Stili için 1.39, Kaçınan Karar Verme Stili .18, Panik Karar Verme Stili için .64, Erteleyici Karar Verme Stili için .54'dür. Herhangi bir veri grubunda çarpıklık ve basıklık değerinin -2, +2 aralığında olması yeterlidir (Arapkirlioğlu, Tankız, 2011). Ayrıca, varyans ve kovaryans matrislerinin homojenliğini incelemek için Box's M Testi de yapılmıştır. Box's M Testi sonucunda, üst biliş için Box's M = 37.68 ($p < .05$), öğrenilmiş güçlülük için Box's M = 64.09 ($p < .05$) ve cinsiyet için Box's M = 6.93 ($p > .05$)'dir. Box's M Testi sonucunda, üst biliş ve öğrenilmiş güçlülük için varyans-kovaryans eşitliği sağlanmamış; bu nedenle, bu koşul olmadan karar verilmesini sağlayan MANOVA-Pillai's Trace Testi yapılmıştır. Box's M Testi sonucunda, cinsiyet için varyans-kovaryans eşitliği sağlanmış; bu nedenle de, Wilks Lambda (λ) Testi yapılmıştır. Ayrıca, değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları .70'den küçük çıkmıştır. Bu nedenle, değişkenler arasında, çoklu bağlantı bulunmamaktadır.

Araştırmada, "üst biliş, öğrenilmiş güçlülüğe ve cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygısı ve karar verme stilleri anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için MANOVA Wilks Lambda Testi ve Testi- Pillai's Trace Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.Üst Bilişе, Öğrenilmiş Güçlülüğe ve Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı ve Karar Verme Stillерinin Farklılığına İlişkin MANOVA- Pillai's Trace Testi ve Wilks Lambda (λ) Testi Sonuçları

Kaynak	Değişkenler	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Üst Biliş	Karar Vermede Özsaygı	119.116	1	119.116	26.72	.00	.06
	Dikkatli Karar S.	1.683	1	1.683	.40	.53	.00
	Kaçıngan Karar S	63.826	1	63.826	9.25	.00	.02
	Panik Karar S.	342.704	1	342.704	62.96	.00	.13
	Erteleyici Karar S	141.455	1	141.455	23.21	.00	.05

Pillai's Trace Testi = .136, *F hesaplanan* (5, 438) = 13.76* $p < .00$, $\eta^2 = .14$

Kaynak	Değişkenler	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Öğrenilmiş Güçlülük	Karar Vermede Özsaygı	219.302	1	219.302	51.98	.00	.10
	Dikkatli Karar S.	154.441	1	154.441	38.51	.00	.08
	Kaçıngan Karar S.	193.374	1	193.374	29.34	.00	.06
	Panik Karar S.	299.691	1	299.691	54.79	.00	.11
	Erteleyici Karar S.	401.401	1	401.401	73.05	.00	.14

Pillai's Trace Testi = .213, *F hesaplanan* (5, 442) = 23.94* $p < .00$, $\eta^2 = .21$

Kaynak	Değişkenler	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Cinsiyet	Karar Vermede Özsaygı	4.474	1	4.474	.96	.32	.00
	Dikkatli K.S.	1.311	1	1.311	.31	.58	.00
	Kaçıngan K.S.	6.848	1	6.848	.98	.32	.00
	Panik K.S.	20.716	1	20.716	3.42	.06	.00
	Erteleyici K.S.	6.197	1	6.197	.99	.32	.00

Wilks Lambda (λ) Testi = .971, *F hesaplanan* (5, 461) = 2.74* $p < .02$, $\eta^2 = .03$

Tablo 1'de görülen MANOVA Pillai's Trace Testi sonuçları, üst bilişе göre üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygısı ve karar verme stilleri (dikkatli karar verme stili, kaçıngan karar verme stili, panik karar verme stili ve erteleyici karar verme stili) puanlarının anlamlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Etki değeri de, yüksek çıkmıştır (Pillai's Trace Testi = .136, *F hesaplanan* (5, 438) = 13.76* $p < .00$, $\eta^2 = .14$). Tablo 1'de MANOVA uzantısında yer alan ANOVA sonuçlarına bakıldığında ise, üst bilişе göre karar vermede özsaygı (*F hesaplanan*= 26.72, $p < .00$, $\eta^2 = .06$), kaçıngan karar verme (*F hesaplanan*= 9.25, $p < .00$, $\eta^2 = .02$), panik karar verme (*F hesaplanan*= 62.96, $p < .00$, $\eta^2 = .13$) ve erteleyici karar verme stili (*F hesaplanan*= 23.21, $p < .00$, $\eta^2 = .05$) puanlarının anlamlı olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur. Etki büyüklüğü (Eta Kare) değeri incelendiğinde; karar vermede özsaygı için $\eta^2 = .06$ olup orta düzeyde etki, kaçıngan karar verme stili için $\eta^2 = .02$ olup düşük düzeyde etki, panik karar verme stili için $\eta^2 = .13$ olup orta düzeyde etki ve erteleyici karar verme stili için $\eta^2 = .05$ olup düşük düzeyde etki olarak

hesaplanmıştır. Üst bilişе göre üniversite öğrencilerinin dikkatli karar verme stili (F hesaplanan= .40, $p > .05$) puanlarının ise anlamlı olarak farklılık göstermediği bulunmuştur.

Tablo 1’de görülen MANOVA Pillai’s Trace Testi sonuçları, öğrenilmiş güçlülüğe göre üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı ve karar verme stilleri (dikkatli karar verme stili, kaçınan karar verme stili, panik karar verme stili ve erteleyici karar verme stili) puanlarının anlamlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Etki değeri de, yüksek çıkmıştır (Pillai’s Trace Testi = .213, F hesaplanan (5, 442) = 23.94 $p < .00$, $\eta^2 = .21$). Tablo 1’de MANOVA uzantısında yer alan ANOVA sonuçlarına bakıldığında ise, öğrenilmiş güçlülüğe göre karar vermede özsaygı (F hesaplanan= 51.98, $p < .00$, $\eta^2 = .10$); karar verme stillerinden dikkatli karar verme stili (F hesaplanan= 38.51, $p < .00$, $\eta^2 = .08$), kaçınan karar verme stili (F hesaplanan= 29.34, $p < .00$, $\eta^2 = .06$), panik karar verme stili (F hesaplanan= 54.79, $p < .00$, $\eta^2 = .11$) ve erteleyici karar verme stili (F hesaplanan= 73.05, $p < .00$, $\eta^2 = .14$) puanlarının anlamlı olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur. Etki büyüklüğü (Eta Kare) değerleri incelendiğinde karar vermede özsaygı için $\eta^2 = .10$ olup orta düzeyde etki; karar verme stillerinden dikkatli karar verme stili için $\eta^2 = .08$ olup orta düzeyde etki, kaçınan karar verme stili için $\eta^2 = .06$ olup orta düzeyde etki, panik karar verme stili için $\eta^2 = .11$ olup orta düzeyde etki ve erteleyici karar verme stili için $\eta^2 = .14$ olup yüksek düzeyde etki olarak hesaplanmıştır.

Tablo 1’de görülen MANOVA Wilks Lambda (λ) Testi sonuçları, cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı ve karar verme stilleri (dikkatli karar verme stili, kaçınan karar verme stili, panik karar verme stili ve erteleyici karar verme stili) puanlarının anlamlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Etki değeri ise düşük çıkmıştır (Wilks Lambda λ Testi = .97, F hesaplanan (5, 461) = 2.74*, $p < .02$, $\eta^2 = .03$). Tablo 1’de görüldüğü gibi, MANOVA uzantısında yer alan ANOVA sonuçlarına bakıldığında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. MANOVA Analizinde, bağımlı değişkenler arasındaki korelasyonlar da hesaba katıldığı için MANOVA Testi ve ANOVA Testi sonuçları birbirinden farklılık gösterebilmektedir (Şen, 2018).

Üst bilişе ve öğrenilmiş güçlülüğe göre üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı ve karar verme stillerinin puanlarının anlamlı olarak farklılık gösterdiğine yönelik bağımsız gruplarda t testi uygulanmış ve sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Üst Bilişе ve Öğrenilmiş Güçlülüğe Göre Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme Stillерinin t-Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Üst Biliş	n	$\bar{X}$	Ss	t	p
Karar Vermede Özsaygı	İşlevsel	231	9.73	1.91	5.17	.00
	İşlevsel Değil	213	8.69	2.31		
Kaçınan Karar S.	İşlevsel	231	3.48	2.50	3.04	.00
	İşlevsel Değil	213	4.24	2.76		
Panik Karar S.	İşlevsel	231	3.48	2.28	7.94	.00
	İşlevsel Değil	213	5.23	2.39		
Erteleyici Karar S.	İşlevsel	231	3.48	2.40	4.82	.00
	İşlevsel Değil	213	4.61	2.55		
Bağımlı Değişken	Öğrenilmiş Güçlülük	n	$\bar{X}$	Ss	t	p
Karar Vermede Özsaygı	Düşük	219	8.55	2.26	7.21	.00
	Yüksek	229	9.95	1.84		
Dikkatli Karar Verme S.	Düşük	219	9.50	2.35	6.21	.00
	Yüksek	229	10.68	1.60		
Kaçınan Karar S.	Düşük	219	4.50	2.76	5.42	.00
	Yüksek	229	3.18	2.37		
Panik Karar S.	Düşük	219	5.17	2.49	7.4	.00
	Yüksek	229	3.53	2.18		
Erteleyici Karar S.	Düşük	219	4.96	2.60	8.55	.00
	Yüksek	229	3.07	2.07		

Tablo 2’de görüldüğü gibi işlevsel üst bilişе sahip olan üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı puan ortalaması ($\bar{X}=9.73$), işlevsel olmayan üst bilişе sahip olan üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı puan ortalamasından ($\bar{X}=8.69$) anlamlı düzeyde ($t=5.17, p<.00$) yüksek çıkmıştır. Tablo 2’de görüldüğü gibi işlevsel üst bilişе sahip olan üniversite öğrencilerinin kaçınan karar verme stili puan ortalaması ($\bar{X}=3.48$), işlevsel olmayan üst bilişе sahip olan üniversite öğrencilerinin kaçınan karar verme stili puan ortalamasından ($\bar{X}=4.24$) anlamlı düzeyde ($t=3.04, p<.00$) düşük çıkmıştır. Tablo 2’de görüldüğü gibi işlevsel üst bilişе sahip olan üniversite öğrencilerinin panik karar verme stili puan ortalaması ($\bar{X}=3.48$), işlevsel olmayan üst bilişе sahip olan üniversite öğrencilerinin panik karar verme stili puan ortalamasından ($\bar{X}=5.23$) anlamlı düzeyde ($t=7.94, p<.00$) düşük çıkmıştır. Tablo 2’de görüldüğü gibi işlevsel üst bilişе sahip olan üniversite öğrencilerinin erteleyici karar verme stili puan ortalaması ($\bar{X}=3.48$), işlevsel olmayan üst bilişе sahip olan üniversite öğrencilerinin erteleyici karar verme stili puan ortalamasından ($\bar{X}=4.61$) anlamlı düzeyde ($t=4.82, p<.00$) düşük çıkmıştır. Tablo 2.7’de görüldüğü gibi yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı puan ortalaması ($\bar{X}=9.95$), düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı puan ortalamasından ($\bar{X}=8.55$) anlamlı düzeyde ($t=7.21, p<.00$) yüksek çıkmıştır.

Tablo 2’de görüldüğü gibi yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin dikkatli karar verme stili puan ortalaması ($\bar{X}=10.68$), düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin dikkatli karar verme stili puan ortalamasından ($\bar{X}=9.50$) anlamlı düzeyde ($t=6.21, p<.00$) yüksek çıkmıştır. Tablo 2’de görüldüğü gibi düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin kaçınan karar verme stili puan ortalaması ($\bar{X}=4.50$), yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin kaçınan karar verme stili puan ortalamasından ($\bar{X}=3.18$) anlamlı düzeyde ($t=5.42, p<.00$) yüksek çıkmıştır. Tablo 2’de görüldüğü gibi düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin panik karar verme stili puan ortalaması ($\bar{X}=5.17$), yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin panik karar verme stili puan ortalamasından ($\bar{X}=3.53$) anlamlı düzeyde ($t=7.4, p<.00$) yüksek çıkmıştır. Tablo 2’de görüldüğü gibi düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin erteleyici karar verme stili puan ortalaması ($\bar{X}=4.96$), yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin erteleyici karar verme stili puan ortalamasından ($\bar{X}=3.07$) anlamlı düzeyde ($t=8.55, p<.00$) yüksek çıkmıştır.

Tablo 1’de görüldüğü gibi cinsiyete göre MANOVA Testi ile ANOVA Testi farklı çıktığı için, Diskriminant (Ayrııcı) Analizi Testi yapılmıştır. Diskriminant Analizinde önce, cinsiyete göre karar vermede özsaygı ve karar verme stilleri puan ortalamaları Tablo 3’de verilmiş; ardından da Tablo 4’de Diskriminant (Ayrııcı) Analizi Testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı ve Karar Verme Stilleri Puan Ortalamaları

Cinsiyet	Kadın		Erkek	
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS
Karar Vermede Özsaygı	9.18	2.11	9.38	2.23
Dikkatli K.S.	10.07	2.09	10.18	2.02
Kaçınan K.S.	3.74	2.69	3.98	2.59
Panik K.S.	4.48	2.41	4.05	2.53
Erteleyici K.S.	3.90	2.43	4.14	2.61

Tablo 3’de görüldüğü gibi, kadın üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı puan ortalaması $\bar{X}=9.18$; erkek öğrencilerin ise $\bar{X}=9.38$ ’dir. Karar verme stillerinin alt boyutları olan dikkatli karar verme stili için kadın üniversite öğrencilerinin puan ortalaması $\bar{X}=10.07$; erkek öğrencilerin ise $\bar{X}=10.18$; kaçınan karar verme stili için kadın üniversite öğrencilerinin puan ortalaması $\bar{X}=3.74$; erkek öğrencilerin ise $\bar{X}=3.98$; panik karar verme stili için kadın

üniversite öğrencilerinin puan ortalaması $\bar{X}=4.48$; erkek öğrencilerin ise $\bar{X}=4.05$; ve erteleyici karar verme stili için kadın üniversite öğrencilerinin puan ortalaması $\bar{X}=3.90$; erkek öğrencilerin ise $\bar{X}=4.14$ 'dür. Tablo 3.'de görüldüğü gibi, yalnızca panik karar verme stili için kadın üniversite öğrencilerinin puan ortalaması, erkeklerinkinden daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 4. Cinsiyet İçin Hesaplanan Fonksiyona İlişkin Diskriminant (Ayrırma) Analizi Sonuçları

Kanonik Diskriminant (Ayrırma) Fonksiyon Testi Sonuçları								
Fonksiyon	Özdeğer	% Varyans	Kanonik Korelasyon	Wilks' Lambda	η^2	X^2	Sd	p
1	.03	100	.17	.97	.03	13.52	5	.02

Diskriminant Fonksiyonuna İlişkin Standartlaştırılmış Kanonik Diskriminant Katsayıları ve Yapı Matrisi		
Faktörler	Standartlaştırılmış Kanonik Diskriminant Katsayıları	Yapı Matrisi
Panik Karar Verme Stili (PKVS)	-1.06	-.50
Erteleyici Karar Verme Stili (EKVS)	.78	.27
Kaçıngan Karar Verme Stili (KKVS)	.58	.27
Karar Vermede Özsaygı (KVÖ)	.29	.26
Dikkatli Karar Verme Stili(DKVS)	.23	.15

Doğru Sınıflandırma oranı: %61.2

Tablo 4'de görüldüğü gibi, tek bir fonksiyon üretilmiştir. Bu fonksiyonun özdeğeri .03 olup, düşük bir değerdir. Tablo 4'de görüldüğü gibi, diskriminant/ayırma fonksiyonunun kanonik korelasyon değeri ise .17'dir. Kanonik korelasyon, cinsiyete göre oluşturulan gruplarla, diskriminant fonksiyonu olan karar vermede özsaygı ve karar verme stillerinin alt boyutları olan; dikkatli karar verme stili, kaçınan karar verme stili, panik karar verme stili ve erteleyici karar verme stilinden oluşan örtük değişkenler arasındaki ilişkidir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2016). Analizin etki değeri (eta kare) $\eta^2 = .03$ olup, etki değeri de düşüktür.

Tablo 4'de görüldüğü gibi, cinsiyet için üretilen fonksiyonun anlamlı olup olmadığını belirlemek için Wilks Lambda (λ) Testi ve Ki-Kare (X^2) Testi değerleri incelenmiştir. Analiz sonucunda Wilks Lambda (λ) Testi=.97 ve $X^2=13.52$, $p < .02$ olarak bulunmuş;ve Wilks' Lambda Testine yönelik Ki-Kare (X^2) değeri anlamlı çıkmıştır. Yani, fonksiyonun ayırma gücü anlamlı derecede yüksek olup, gruplar bir ayırma fonksiyonu ile **ayrılmıştır**. Standartlaştırılmış Kanonik Diskriminant Fonksiyonu katsayıları, her bir bağımlı değişkenin (cinsiyet) tahmininde, bağımsız değişkenlerin-yordayıcı değişkenin kısmi önemini; yani her bir değişkenin diskriminant fonksiyonuna olan özgün katkısını gösterir. Bu, regresyon analizindeki Beta Katsayısına karşılık gelir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2016). Bu amaçla, Standartlaştırılmış Kanonik Diskriminant Fonksiyonu Katsayıları ve Yapı Matrisi hesaplanmış ve sonuçlar yine Tablo 4'de gösterilmiştir.

Standartlaştırılmış Kanonik Diskriminant Fonksiyonu katsayılarında küçük değerler, düşük katkıyı gösterir. Büyük değerler, büyük katkıyı gösterir (Siyez ve Kaya, 2011). Yapı matrisi ise bağımsız değişkenlerin öneminin değerlendirilmesinde kullanılır. Bu matris, her bir bağımsız değişkenin (karar vermede özsaygı ve karar verme stillerinin alt boyutları olan; dikkatli karar verme stili, kaçınan karar verme stili, panik karar verme stili ve erteleyici karar verme stili) diskriminant fonksiyonu ile korelasyonunu gösterir. Bu matrise göre de diskriminant fonksiyonu ile en yüksek korelasyona sahip olan bağımsız değişkenin, panik karar verme stili olduğu görülmektedir.

Tablo 4'de görülen Standartlaştırılmış Kanonik Diskriminant Fonksiyonu Katsayıları incelendiğinde, fonksiyon üzerinde en yüksek katsayılar sırası ile panik karar verme stili ($SKDFK = -1.06$), erteleyici karar verme stili ($SKDFK = .78$), kaçınan karar verme stili ($SKDFK = .58$), karar vermede özsaygı ($SKDFK = .29$) ve dikkatli karar verme stili ($SKDFK = .23$). Tablo 4' de verilen yapı matrisi sonuçlarına bakıldığında, elde edilen diskriminat fonksiyonu ile en yüksek korelasyonu veren bağımsız değişkenin panik karar verme stili ($YM = -.50$) olduğu; en düşüğünün ise dikkatli karar verme stili ($YM = .15$) olduğu görülmektedir. Tablo 3'de de görüldüğü gibi, yalnızca panik karar verme stili için kadın üniversite öğrencilerinin puan ortalaması, erkeklerinkinden daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca analiz için doğru sınıflandırma olasılığı da, % 61.2 olarak bulunmuştur.

Tartışma ve Yorum

Araştırmanın sonucunda, işlevsel üst bilişе sahip olan üniversite öğrencilerinin kendine güvenli-özsaygılı karar verme düzeyi, işlevsel olmayan üst bilişе sahip olan üniversite öğrencilerinininkinden anlamlı olarak yüksek çıkmıştır. Öte yandan, işlevsel üst bilişе sahip olan üniversite öğrencilerinin kaçınan karar, panik karar ve erteleyici karar verme

stili düzeyleri, işlevsel olmayan üst bilişе sahip olan üniversite öğrencilerinininkinden anlamlı olarak düşük çıkmıştır. Ancak, işlevsel üst bilişе sahip olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin dikkatli karar verme stili düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Üstbiliş, bilişin düşünmeyi, öğrenmeyi ve hafızayı izlemek, kontrol etmek ve değerlendirmekle sorumlu olan yanıdır (Wells, 2015). Ayrıca üstbiliş işlevsiz düşüncelerin durdurulması, devam ettirilmesi ve değiştirilmesinde rol oynar (Wells, 2009; Fisher ve Wells, 2009). İşlevsel üstbilişsel değerlendirmeyi yapan bireyler, olumsuz düşünce ve duygulara cevap verme konusunda daha esnekler (Hjemdal, Hagen, Nordahl ve Wells, 2013; Pak, 2018). Wells'e (2015) göre işlevsel olmayan üstbiliş katı, endişeli ve olumsuz öz odaklı düşünmeye neden olur. Bu yüzden işlevsel üst bilişе sahip olan üniversite öğrencilerinin kaçınan karar, panik karar ve erteleyici karar verme stili düzeyleri, işlevsel olmayan üst bilişе sahip olan üniversite öğrencilerinininkinden anlamlı olarak düşük çıkması bulgusu alanyazın bilgileri ile uyusmaktadır. Ancak araştırmamızda, işlevsel üst bilişе sahip olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin dikkatli karar verme stili düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaması bulgusu alanyazın açıklamaları ile uyusmamaktadır. Çünkü, işlevsel üst bilişе sahip olan bireyler, algı, dikkat, tekrar, kodlama ve geri getirme gibi bilişsel süreçlerini izlerler, denetler ve düzenler (Altun, 2011; Şengül ve Işık, 2014). Böylece, karar alırken konuyla ilgili üstbilişsel bilgilerini gözden geçirerek kararlarını verirler (Sáiz-Manzanares ve Montero-García, 2015). Dikkatli karar verme stiline sahip olan bireyler de, karar verirken bilgiyle ilgili araştırma ve değerlendirme yaparlar; alternatifleri dikkatli bir şekilde inceledikten sonra karar alırlar. Bu açıklamalarda görüldüğü gibi, işlevsel üst bilişе sahip olan bireylerin dikkatli karar verme stili düzeyinin yüksek olması beklenirken, böyle çıkmamıştır. Bu bulgunun olası nedenleri şunlar olabilir; bireyin düşüncelerini fazla düşünmesinden dolayı stres düzeyi yükselebilir. Yaşanılan stres ve kaygı, karar verme stillerini etkileyebilir. Ayrıca, araştırmalarda kullanılan ölçeklerde bireyler, kendi öznel görüşlerini yansıtır. Bu durum bizim araştırmamız için de geçerlidir. Yani, öznel bildirimlerin yanlı olma ihtimalleri de bulunmaktadır. Ek olarak üstbiliş ölçekleri ile ilgili olarak Karakelle ve Saraç (2010), alanyazında üst bilişin izleme ve denetleme boyutunun "sözel olarak ifade edilmesi gerekmeyen veya bilincinde olunması gerekmeyen etkinlikleri" de kapsadığına; ve bireyin beyanına dayalı olarak ölçülmesinin yeterli olamayağına ilişkin açıklamaların da olduğunu belirtmektedirler. Ölçeklerin büyük bir kısmının sadece üst bilişsel bilgiyi değerlendirebileceğini; izleme ve denetleme işlevlerini ölçmek için diğer tekniklerin gerekli olduğunu belirten bilgilerin de olduğunu belirtmektedirler. Araştırmamızın bulgusundan farklı olarak, Karslı'nın (2015) yaptığı araştırmanın sonucunda, ergenlerin üstbilişsel fonksiyonları geliştikçe ihtiyatlı-seçicilik karar verme stilini daha çok kullandıklarını bulmuştur.

Üstbilişle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde üstbilişin, karar verme davranışıyla (Ormond ve diğ., 1991; Batha ve Carroll, 2007); mesleki kararsızlık (Symes ve Stewart, 1999); akademik başarı (Coutinho, 2007); öz yeterlik algısı (Yavuz, 2009); empatik beceri düzeyi (Güzel, 2011); problem çözme becerileri (Kışkır, 2011); başarı motivasyonu (Duman, 2013; Gayef, 2013); bilişsel farkındalık, güdülenme (İflazoğlu, Saban ve Saban, 2008) ile ilişkili olduğu görülmüştür. İşlevsiz üstbilişsel aktivitenin ise, olumsuz duygular ve erteleme (Spada, Hiou ve Nikcevic, 2006) olumsuz düşünceler ve düşünce baskılama (Bruin, Muris ve Rassin, 2007) obsesif kompulsif bozukluk (Çağlar, 2014), anksiyete bozukluğu (Görgü, 2014); panik bozukluk ve majör depresif bozukluk (Köseoğlu, 2013) ile ilgili olduğu görülmektedir. Ayrıca, Karslı (2015) yaptığı araştırmanın sonucunda, ergenlerin üstbilişsel fonksiyonları geliştikçe kaçınan karar verme stilini ise daha az kullandıklarını bulmuştur.

Araştırmanın sonucunda, yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin kendine güvenli-özsaygılı karar verme düzeyi ve dikkatli karar verme stili düzeyi anlamlı olarak yüksek çıkmıştır. Öte yandan, düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin kaçınan karar verme, panik karar verme ve erteleyici karar verme stili düzeyleri yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinininkinden anlamlı olarak yüksek çıkmıştır. Bu bulgu, yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip üniversite öğrencilerinin karar verilmesi gereken durumlarda stresle baş edebildikleri, böylece dikkatli bir biçimde karar verebildiklerini göstermektedir. Literatür incelendiğinde öğrenilmiş güçlülükle karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda araştırma olduğu görülmüştür. Tatar ve diğerleri (2017) yapmış oldukları araştırmanın sonucunda, öğrenilmiş güçlülüğün dikkatli karar verme stili ve karar vermede özsaygı ile pozitif yönlü ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Öğrenilmiş güçlülüğün bireylerin stresle bilişsel başa çıkma stratejilerini ne düzeyde kullanabildiklerini ifade eden bir kavram olduğu düşünüldüğünde (Dağ,1991), stresle başa çıkmayla ilgili bazı araştırma bulgularının araştırmamızın sonuçlarıyla uyumlu olduğu düşünülebilir. **Paralel şekilde**, Gadzella (1994), yaptığı araştırmada daha yüksek stresli bireylerin kişisel kararlarında içsel sorumluluk yerine, şanstın ya da daha güçlü kişilerden etkilenme ihtimallerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. Deniz (2006), yaptığı araştırmanın sonucunda, stresin üstesinden gelebilmek için problem odaklı başa çıkma stilini kullanan üniversite öğrencilerinin diğer öğrencilere göre karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme stillerinin anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu; kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stilleri açısından ise anlamlı bir şekilde düşük olduğunu bulmuştur. Çetin (2009) yapmış olduğu araştırmanın sonucunda, üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı ve dikkatli karar verme stili puanları ile

stresle başa çıkma puanları arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuçların araştırmamızın bulgularıyla uyumlu olduğu değerlendirilebilir. Diğer yandan, öğrenilmiş güçlülük ile ilgili yapılmış araştırmalar incelendiğinde öğrenilmiş güçlülüğün, acıyı tolere etme yeteneği (Rosenbaum, 1980), diyaliz hastalarının diyeteye uyma (Rosenbaum ve Ben-Ari Smira, 1986), epilepsi hastalarının baş etme davranışları (Rosenbaum, Palmon, 1984), deniz tutması ile baş etme (Rosenbaum ve Rolnick, 1983) hazzı erteleme, öğrenilmiş çaresizlikle mücadele (Rosenbaum ve Ben-Ari, 1985), infertilite ile baş etme (Siva, 1991), başarı ve başarısızlığının yüklediği nedensel etkenler (Yıldız, 1997), bağımsız ve üretken yaşam tarzını teşvik etme, olumlu kendilik değerlendirmesi (Zauszniewski, 1997), riskli alkol kullanımının azalması (Gözene, 2002), algılanan stres düzeyleri, öz-yeterlik beklentileri ve baş etme stratejileri (Akgun, 2004), düşük depresif semptomlar, (Huang, Sousa, Tu, Hwang, 2005) öznel ve psikolojik iyi oluş (Cenkseven, 2004), sigara kullanımı bırakma (Kennett, Morris, Bangs 2006), kontrol odağı (Akbalık, 2005; Coşkun, 2007), saldırganlığın azalması (Ronen ve Rosenbaum, 2010), mesleki tatmin (Coşkun Cenk ve Şarlak, 2015), karar verme stilleri (Tatar ve diğ., 2017) ile ilişkili olduğu görülmektedir. Alan yazın incelendiğinde, öğrenilmiş güçlülük ve karar verme arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma yok denecek kadar az olduğu görülmektedir.

Araştırmanın sonucunda, cinsiyete göre kadın üniversite öğrencilerinin panik karar verme stili düzeyinin yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde cinsiyete göre karar verme stillerinin araştırıldığı diğer bilimsel çalışmaların sonuçları incelendiğinde bazı çalışmaların bu sonucu desteklediği, bazı çalışmaların ise desteklemediği görülmektedir. Can (2009), Kaşık (2009), Tatlılıoğlu (2010, 2014) ve Tuinstra ve diğ. (2000), kadın öğrencilerin panik karar verme stilini erkeklere göre, daha çok kullandıklarını belirlemiştir. Bu sonuçlar araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bu sonuçların aksine Avşaroğlu (2007), Deniz (2002), Kesici (2002), Köse (2002), Sinangil (1993) ve Taşdelen (2002), eğitim seviyesi yükseldikçe hem karar vermede özsaygı da hem de karar verme stili alt boyutları birleşenlerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığını belirlemişlerdir. Öte yandan, erkek öğrencilerin özsaygı düzeylerinin, kadın öğrencilere oranla daha yüksek olduğu ve erkek öğrencilerin kararlarına daha fazla güvendikleri araştırma bulguları da vardır (Candangil ve Ceyhan 2006; Güçray, 2003; Mann ve diğ. 1989; Ormond ve diğ., 1991; Taşgit, 2012). Çok kültürlü çalışmalarda da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır (Mann ve diğ. 1998). Öğretmen adaylarıyla yapılan bir başka çalışmada ise erkeklerin kadınlara göre karar vermede daha dikkatli; kadınların ise erkeklere göre daha kaçınan oldukları bulunmuştur (Titrek, Konak ve Titrek, 2013). Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak, cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygısının ve karar verme stillerinin farklılığına ilişkin literatürde farklı araştırma bulguları bulunmaktadır.

Genel olarak araştırmamızın sonucunda, işlevsel üst biliş ve yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin kaçınan karar, panik karar ve erteleyici karar verme stili düzeyleri, işlevsel olmayan üst biliş ve düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinkinden anlamlı olarak düşük çıkmıştır. Ayrıca, kadın üniversite öğrencilerinin panik karar verme stili düzeyinin yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırma bulgularının ülkemiz için genellenebilmesi amacıyla farklı örneklem gruplarında yeni araştırmaların yapılması yararlı olabilir. Ayrıca, araştırmacıların, bireylerin üstbilişini (bireyin kendisinin ve öğrenme yollarının farkında olması, bilinçli davranması, kendini düzenlemesi, kontrol etmesi, kendini değerlendirmesi, planlaması ve öğrenmeyi izlemesi gibi) ve öğrenilmiş güçlülüğünü (duygusal ve fizyolojik problemlerle başa çıkmak için öz yönergeleri kullanması, problem çözme stratejileri gibi) geliştirmelerine yönelik psikoeğitim programlarını oluşturmaları yararlı olacaktır. Psikolojik danışmanların da, karar verme, üstbiliş ve öğrenilmiş güçlülüğü geliştirmeye yönelik psiko-eğitim programlarını farklı eğitim kademelerinde öğrenim gören öğrencilere uygulamaları da yararlı olacaktır.

Kaynaklar

- Akgün S. (2004). The effects of situation and learned resourcefulness on coping responses. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 32 (5), 441-448.
- Altun, N. D. (2011). Lise 1.Sınıfta Üstbiliş Stratejileri Öğretiminin Canlıların Sınıflandırılmasını Kavramaya Üstbiliş Stratejilerinin Kullanımının Gelişimine ve Çevre Duyarlılığı Kazanımına Etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Alver, B. (2011). Psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi alan öğrencilerin empatik beceri ve karar verme stratejilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1 (14), 19-34.
- Arapkırlioğlu, H. ve Tankız, K. D. (2011). müzik öğretmenliği programı özel yetenek sınavlarında alan ve yerleştirme puanlarının karşılaştırılması. *E-International Journal of Educational Research*, 2 (4), 55-69.
- Arroba, T. (1977). Styles of decision making and their use: an empirical study. *British Journal Of Guidance and Counseling*, 5 (2), 149-158.
- Atsan, N. (2017). Karar vermede çatışma kuramı ve özsaygı ilişkisine yönelik kültürel bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 63-73.

- Avşaroğlu, S. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Öz Saygı, Karar Verme ve Stresle Başa Çıkma Stilllerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Avşaroğlu, S. ve Üre, Ö. (2007). üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 85-100.
- Batha, K. ve Carroll, M. (2007). Metacognitive training aids decision making. *Australian Journal Of Psychology*, 59 (2), 64-69.
- Beran, M. J., Couchman, J. J., Coutinho, M. V., Boomer, J., ve Smith, J. D. (2010). Metacognition in nonhumans: methodological and theoretical issues in uncertainty monitoring. In *Trends And Prospects in Metacognition Research* (pp. 21-35). Springer, Boston.
- Bruin, G. O., Muris, P. ve Rassin, E. (2007). Are there specific meta-cognitions associated with vulnerability to symptoms of worry and obsessional thoughts? *Personality and Individual Differences*, 42, (4), 689-699.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Elkitabı*. Ankara: Pegem.
- Byrnes, J. P. (2002). The development of decision-making. *Journal Of Adolescent Health*, 31 (6), 208-215.
- Can, Ö. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Akılcı Olmayan İnançları ve Karar Verme Stilllerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Candangil Ö. S. ve Ceyhan, A. A. (2006). Denetim odakları farklı lise öğrencilerinin bazı kişisel özelliklerine göre karar vermede öz-saygı ve stres düzeyleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (3), 71-88.
- Cenkseven, F. (2004). Üniversite Öğrencilerinde Öznel ve Psikolojik İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Coşkun, S., Şarlak, K. ve Taştan, H. (2015). Psikiyatri hemşirelerinde öğrenilmiş güçlülük ve iş yaşam kalitesi düzeyi karşılaştırmalı bir çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4 (1),84-101.
- Coşkun, Y. (2007). lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük ve kontrol odağı algılama düzeyi ilişkisinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (25),71-85.
- Coutinho, S. A. (2007). the relationship between goals, metacognition, and academic success. *Educate*, 7 (1), 39-47.
- Çağlar, N. (2014). Sanrılı Bozukluk ve Obsesif Kompulsif Bozukluk Hastalarında Üstbiliş İşlevlerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi.
- Çetin, M. Ç. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Karar Verme Stilleri, Sosyal Beceri Düzeyleri ve Stresle Başa Çıkma Biçimlerinin Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: Pegem.
- Dağ, İ. (1991). Rosenbaum'un öğrenilmiş güçlülük ölçeği'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2 (4), 269-274.
- Deniz, M. E. (2002). Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ve Sosyal Beceri Düzeylerinin Ta-Baskın Ben Durumları ve Bazı Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz, M. E. (2004). Investigation of the relation between decision making self-esteem, decision making style and problem solving skills of university students. *Eurasian Journal Of Educational Research*, 15 (13), 23-35.
- Deniz, M. E. (2006). The relationships among coping with stress, life satisfaction, decision-making styles and decision self-esteem: An investigation with Turkish university students. *Social Behavior And Personality: An International Journal*, 34 (9), 1161-1170.
- Di Fabio, ve Palazzeschi, A. L. (2012). Incremental variance of the core self-evaluation construct compared to fluid intelligence and personality traits in aspects of decision-making. *Personality and Individual Differences*,53 (3), 196-201.
- Duman, B. (2013). Üstbilişe Dayalı Bir Öğretim Uygulamasının Öğretmen Adaylarının Akademik Başarı, Üstbilişsel Farkındalık, Başarı Motivasyonu ve Eleştirel Düşüncelerine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dülger, Ö. (2009). Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek ile Karar Verme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Eldeleklioğlu, J. (1996). Karar Stratejileri ile Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fisher, P. ve Wells. A. (2009). *Metacognitive Therapy: Distinctive Features*. East Sussex: Routledge Publisher.
- Flavell, J. H. (1979). Metacognitive and cognitive monitoring: a new area of cognitive developmental inquiry. *American Psychologist*, 34 (10), 906-911.

- Gadzella, B. M. (1994). Locus of control differences among stress groups. *Perceptual And Motor Skills*, 79 (3),1619-1624.
- Gayef, A. (2013). Doktora Öğrencilerinin Motivasyonel Oryantasyonları ile Metabilşsel Adaptasyonları Arasındaki İlişki ve Akademik Başarıları. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Gönüllü, İ. (2010). Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Öğretimle Yönlendirmenin Metabilşsel Farkındalığa Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Görgü, N. S. (2014). Üstbilişsel İnançlar ve Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Endişe ve Obsesif Düşünceler Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gözene, Ö. (2002). Riskli Alkol Kullanan Üniversite Öğrencileri İle Riskli Alkol Kullanmayanlarda Stresli Yaşam Olayları İç Dış Kontrol Odağı İnanıcı Ve Öğrenilmiş Güçlülük Değişkenlerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güçray, S. (1998). Bazı kişisel değişkenler, algılanan sosyal destek ve atılganlığın karar verme stilleri ile ilişkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (9), 7-16.
- Güçray, S. (2001). Ergenlerde karar verme davranışlarının öz saygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (8),106-121.
- Gül, Ö. ve Çağlayan, H. S. (2017). The relation between the self-esteem levels and decision-making styles of the students doing sports and the students not doing sports in high schools. *Turkish Journal of Sport and Exercise*19 (2), 228-233.
- Güloğlu, B. (2006). The Effect Of A Cognitive Behavioral Group Counseling Program On The Learned Resourcefulness Level And Automatic Thought Patterns Of Elementary School Students. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Güloğlu, B. ve Aydın, G. (2007). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Öğrenilmiş Güçlülük Ve Otomatik Düşünce Biçimi Arasındaki İlişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 33, 157-168.
- Güzel, A. (2011). Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğrencilerinin Biliş Üstü Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından Karşılaştırılması ve Empati Eğilimleri İle Olan İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara
- Hjemdal, O., Hagen, R., Nordahl, H. M. ve Wells, A. (2013). metacognitive therapy for generalized anxiety disorder: nature, evidence and an individual case illustration. *Cognitive And Behavioral Practice*, 20 (3), 301-313.
- Huang, C.Y., Sousa, V. D., Tu, S.Y. ve Hwang M.Y. (2005). depressive symptoms and learned resourcefulness among taiwanese female adolescents. *Archives Of Psychiatric Nursing*, 19 (3),133-140.
- İflazoğlu Saban, A. ve Saban, A. (2008). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin bilişsel farkındalıkları ile güdülerinin bazı sosyo demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 9 (1),35-58.
- Karakelle, S. ve Sarç, S. (2010). Üst biliş hakkında bir gözden geçirme: üstbiliş çalışmaları mı yoksa üst bilişsel yaklaşım mı? *Türk Psikoloji Yazıları*,13 (26), 45-60.
- Karakelle, S. (2012). Üst bilişsel farkındalık, zekâ, problem çözme algısı ve düşünme ihtiyacı arasındaki bağlantılar. *Eğitim ve Bilim*, 37 (164), 237-250.
- Karşlı, Y. (2015). Bilişsel esneklik, iki dillilik ve üstbilişsel kararlar arasındaki gelişimsel bağlantılar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaşık, D. Z. (2009). Ergenlerde Karar Verme Stilleri ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Sosyal Yetkinlik Beklentisi Ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kennett, D., Morris, E. ve Bangs, A. M. (2006). Learned resourcefulness and smoking cessation revisited. *Patient Education and Counseling*, 60 (2), 206-211.
- Kışkır, G. (2011). Öğretmen Adaylarının Bilişötesi Farkındalık Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Köse, A. (2002). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet ve Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey Açısından Psikolojik İhtiyaçları ve Karar Verme Stratejilerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köseoğlu, F. (2013). Major Depresif Bozukluk Ve Panik Bozukluk Hastalarında Üstbiliş İşlevlerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Fırat Üniversitesi.
- Kuzgun, Y. (1992). Karar stratejileri ölçeği: Geliştirilmesi ve standardizasyonu. *VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği:161-170.
- Kuzgun, Y. (2014). *Meslek Gelişimi Ve Danışmanlığı*. Ankara: Nobel.
- Mann, L., Harmoni, R. ve Power, C. (1989). Adolescent decision making: the development of competence. *Journal Of Adolescence*,12. (3), 265 – 278.

- Mann, L., Gery, B., Pierre, A. ve Ivey, M. (1989). Decision workshops for the improvement of decision-making skills and confidence. *Journal Of Counseling ve Development*, 67 (8), 478-481.
- Marco, C. D., Hartung, P. J., Newman, I. ve Parr, P. (2003). Validity of the decisional process inventory. *Journal of Vocational Behavior*, 63 (1), 1-19.
- Nacar, E. (2019). Investigation of prospective kickboxing coaches' self-esteem in decision making and decision making styles. *Journal of Education and Training Studies*, 7 (5), 32-38.
- Nas, S. (2006). Gemi Operasyonlarının Yönetiminde Kaptanın Bireysel Karar Verme Süreci Analizi ve Bütünleşik Bir Model Uygulaması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Nezu, A. M., Nezu, C. M. ve D'zurilla, T. (2006). *Solving Life's Problems: A 5-Step Guide To Enhanced Well-Being*. New York: Springer Publishing.
- Ormond, C., Luszcz, M. A., Mann, L. ve Beswick, G. (1991). A metacognitive analysis of decision making in adolescence. *Journal Of Adolescence*, 14 (3), 275-291.
- Ölçüm, D. (2015). Okul Yöneticilerinin Karar Verme Stillerinin Öğretmenlerin İş Doyumuna Etkisi (Sakarya İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Özkan, M. S. ve Yıldız, Z. (2015). Öğrenilmiş Güçlülük: Kavramsal Bir İnceleme. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi* 25 (1), 25-40.
- Pak, Ş. C. (2018). Opiyat Kullanım Bozukluğu Olan Hastalarda Üstbilişlerin Duygudurum Dürtüsellik ve Aşırma İle İlişkisi. Tıpta Uzmanlık Tezi, Akdeniz Üniversitesi
- Phillips, S. D., Pазienza, N. J. ve Ferrin, H. H. (1984). Decision-making styles and problem-solving appraisal. *Journal of Counseling Psychology*, 31 (4), 497-502.
- Proust, J. (2007). Metacognition and metarepresentation: is a self-directed theory of mind a precondition for metacognition? *Synthese, Springer Verlag*, 2 (159), 271-295.
- Radford, M., Leon, H. B. M., Ohta, Y. ve Nakane, Y. (1991). Differences between Australian and Japanese students in reported use of decision processes. *International Journal of Psychology*, 26 (1), 35-52.
- Ronen, T. ve Rosenbaum, M. (2010). Developing learned resourcefulness in adolescents to help them reduce their aggressive behavior. *Preliminary Findings. Research on Social Work Practice*, 20 (4), 410-426.
- Rosenbaum, M. (1980). A schedule for assessing self-control behaviors. *Preliminary Findings. Behavior Therapy*, 11(1), 109-121.
- Rosenbaum, M. (1989). Self-control under stress: the role of learned resourcefulness. *Advances in Behaviour Research And Therapy*, 11 (4), 249-258.
- Rosenbaum, M. (1993). The three functions of self-control behaviour: redressive, reformative and experiential. *Work ve Stress*, 7 (1), 33-46.
- Rosenbaum, M. ve Ben-Ari S. K. (1985). Learned helplessness and learned resourcefulness: effects of noncontingent success and failure on individuals differing in self-control skills. *Journal Of Personality and Social Psychology*, 48 (1), 198-215.
- Rosenbaum, M. ve Ben-Ari S. K. (1986). Cognitive and personality factors in the delay of gratification of hemodialysis patients. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51 (2), 357-364.
- Rosenbaum, M. ve Noami, P. (1984). Helplessness and resourcefulness in coping with epilepsy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 52 (2), 244-253.
- Rosenbaum, M. ve Arnon, R. (1983). Self-control behaviors and coping with seasickness. *Cognitive Therapy And Research*, 7 (1), 93-97.
- Rowe, A. J., Boulgarides, J. D. ve Mcgrath, M. R. (1984). *Managerial Decision Making*. Chicago: Science Research Associates.
- Sağır, C. (2006). Karar Verme Sürecinin Etkileyen Faktörler ve Karar Verme Sürecinde Etiğin Önemi: Uygulamalı Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarı, E. (2007). Türk üniversite öğrencilerinin aceleci, araştırmacı ve genel kararsızlık biçimlerinin kendilik saygısı üzerindeki etkileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7 (2) 897-926.
- Savaşır, I. ve Hisli Şahin, N. (1997). *Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Schoenfeld, A. H. (2016). Learning to think mathematically: problem solving, metacognition, and sense making in mathematics. *Journal of Education*, 196 (2), 1-38.
- Scott, S. G. ve Reginald A. B. (1995). Decision-making style: the development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*, 55 (5), 818-831.
- Sinangil, H. (1993). Yönetici Adaylarında Karar Verme ile Kaygı İlişkileri. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları (Ed: Rüyeyde Bayraktar ve İhsan Dağ). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayını.

- Siva, A. (1991). İnfertilide Stresle Baş Etme, Öğrenilmiş Güçlülük ve Depresyonun İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Nörolojik ve Psikiyatrik Bilimler Enstitüsü.
- Spada, M. M., Hiou, K. ve Nikcevic, A. V. (2006). Metacognitions, emotions, and procrastination. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 20 (3), 319-326.
- Symes, B. A., Stewart, J. B. (1999). The relationship between metacognition and vocational indecision. *Canadian Journal of Counselling*, 33 (3), 195-211.
- Şen, S. (2017). Spss İle Veri Analizi. <https://sedatsen.files.wordpress.com/2017> adresinden edinilmiştir.
- Şengül, S. ve Işık, S. C. (2014). 8. sınıf öğrencilerinin üst bilişsel becerilerinin webb'in bilgi derinliği seviyelerine ait problemleri çözme süreçlerindeki rolü. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 24, 93-127.
- Taşdelen, A. (2002). Öğretmen Adaylarının Farklı Psiko-Sosyal Değişkenlere Göre Karar Verme Stilleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tatar A., Atsızelti Ş., Çavuşoğlu, F. ve Dindar, F. (2017). karar verme stillerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyinin belirlenmesine etkisinin incelenmesi. *The Journal Of Academic Social Sciences / Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (48), 191-205.
- Tatlıoğlu, K. (2010). Farklı Öz-Anlayış Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme Stilleri ve Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tatlıoğlu, K. (2014). The examination of relation between undergraduates' self-esteem level and decision making style in deciding in terms of some variants. *The Journal of Academic Social Science*, 2 (1), 150-170.
- Titrek, O., Konak, O ve Titrek, A. (2013). Öğretmen Adaylarının Özbilinç Düzeyleri ile Özsaygı ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki. VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları:76-84.
- Tosun, A. ve Irak, M. (2008). Üstbiliş Ölçeği-30'un Türkçe uyarlaması, geçerliği, güvenilirliği, kaygı ve obsesif-kompulsif belirtilerle ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19 (1), 67-80.
- Tuinstra, J., Van Sonderen, F. L. P., Groothoff, J. W., Van Den Heuvel, W. J. A. ve Post, D. (2000). Reliability, validity and structure of the adolescent decision making questionnaire among adolescents in the Netherlands. *Personality and Individual Differences*, 28 (2), 273-285.
- Türesin, H. (2012). Örgüt Çalışanlarının Paternalistik Liderlik Algıları, Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri, İş Tatmin Düzeyleri ve İşten Ayrılma Niyetleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Wells, A. (2009). *Metacognitive Therapy For Anxiety and Depression*. New York: The Guilford Press.
- Wells, A. (2015). *Metacognitive Therapy: 'State of The Art' Address*. Conference Paper. Conference: AHG Annual Conference, Berlin.
- Yavuz, D. (2009). Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik Algıları ve Üstbilişsel Farkındalıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, Ç. (1997). Yüksek ve Düşük Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine Sahip Bireylerin Başarı Ya Da Başarısızlık Durumlarına İlişkin Nedensel Yüklemeleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel-Şahin, F. (2019). *Psikolojik Danışmanlar İçin El Kitabı*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Zauszniewski, J. A. (1997). Teaching resourcefulness skills to older adults. *Journal of Gerontological Nursing*, 23 (2), 14-20.

EXAMINATION OF DECISION SELF-ESTEEM AND DECISION-MAKING STYLES OF UNIVERSITY STUDENTS ACCORDING TO METACOGNITION AND LEARNED RESOURCEFULNESS

Fulya YÜKSEL-ŞAHİN
Harun ERTURAL

ABSTRACT

This is a descriptive and causal study study conducted to examine whether decision self-esteem and decision-making styles of university students differ according to metacognition, learned resourcefulness, and gender. The study sample consists of a total of 467 university students. The collected data were analyzed by MANOVA-Wilks' Lambda(λ) Test, Pillai's Trace Test, t-test and Discriminant Analysis Test. The study results demonstrate that the university students with functional metacognition and high learned resourcefulness have a high levels of self-confident decision making. The university students with functional metacognition and high learned resourcefulness were found to have avoidance, panic, and procrastination decision-making styles which are significantly lower than those of the university students with dysfunctional metacognition and low learned resourcefulness. The study found that female university students have a high levels of panic decision-making style. The study results are discussed in the light of the literature.

Key Words: Metacognition, Learned Resourcefulness, Decision Self-Esteem, Decision-Making Styles, University Students.